

Naročnina mesečno 25 Din, za inozemstvo 40 Din — nedeljska izdaja celoletno 96 Din, za inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva in uprave: 29-92, 29-93, 29-94, 29-95, 29-96 — Izhaja vsak dan zjutraj, razen ponedeljka in dneva po prazniku

Cek. račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349 za inzerate; Sarajevo št. 7563, Zagreb št. 39.011, Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitarjeva ulica št. 6.

SLOVENECE

Najvišja počastitev naše prosvete

Naloge naše ljudske prosvete

Na veličastnem taboru v Kranju, v nedeljo, 11. t. m., je govoril tudi predsednik Prosvetne zveze, vseuč. prof. dr. Fr. Lukman in podal smernice in naloge sedanjega katoliškega prosvetnega dela med našim narodom. Radi važnosti prinašamo govor v celoti.

Pred 12 dnevi je pokojni nadškof Jeglič na taboru slovenskih fantov in mož v Celju imenoval čas, v katerem živimo, velik čas. V njem se bijejo hudi boji, usodni boji, v njem stopajo pred sedanji dozoreli in dozorevajoči rod naloge, kakršnih rodovi pred nami niso poznali, vsaj v tej obsežnosti in teži ne. Ne gre več samo za trenja na površini, marveč gre za temelje same: ali naj človeška družba dobi novo lice s tem, da jo po svoji zamisli preosnuje materializem, ki zavestno in z namenom tajni duhovni svet in duhovne vrednote, ali pa naj dobi družba novo lice s tem, da se prenove po npravnstvenih načelih, katera je v človeško naravo položil njen Stvarnik in katera je v vsej čistosti in vzvišenosti oznanil njen Odrješnik. Za to se bje ta svetovna borba, ki ni omejena in se ne dá omejiti na to ali ono deželo, marveč je z večjo ali manjšo silovitostjo zajela in zajema vse dele sveta. V tej borbi stojimo tudi mi, naš narod in naša država.

V tej svetovni borbi za prenovitev človeške družbe je ljudski prosveti poverjena važna postojanka, izročena odgovornosti polna naloga. Naša velika dolžnost je, da se ovedamo, kako lepe in kako težke so socialne naloge naše prosvete, in da vztrajno in dosledno vršimo socialno prosvetno delo. Treba je pogumnih duhov in združenih moči, je pred 36 leti zapisal Janez Evangelist Krek. In temu naročilo očeta naše prosvetne organizacije hočemo ostati zvesti, zvesti tembolj, čim bolj današnji čas poguma in združenega dela terja.

Socialno prosvetno delo prinašaj predvsem načelno jasnost. Samo tam, kjer načelne jasnosti ni, dobe moč in veljavo krepke besede, krilatice in si osvoje množico, da jih slepo ponavlja in slepo verjame in si z njimi zapira pot do treznega preudarka in boljšega spoznanja. Sami smo priče, kako prevečeno spretno znajo komunisti porabljati krepke besede in z njimi ustvarjati med ljudmi razpoloženje sebi v prid. Zmota nikdar ne nastopa kot zmota; vedno se meša z resnico ali si vsaj nadeva videz resnice, da privabi one, ki niso vajeni ali niso zmogni pogledati stvari na dno. Kolikor spretnosti se zna prikriti, kolikor vabljuje se zna obliči, toliko bolj vleče k sebi neprevidne in nepoučene. Zato je naloga našega socialnega prosvetnega dela, da ustvari načelno jasnost.

Socialno zlo našega časa je vzkliko iz materialističnega mišljenja in se ne dá odpraviti s še bolj grobim materializmom, kakršnega označja komunizem. Socialno zlo naše dobe zdraviti s komunizmom se pravi hudiča izganjati z belčebubom. Hudič se izžene samo s prstom božjim. Materialistične miselne osnove, iz katerih je poglavalno socialno zlo, se dajo premagati samo z duhovno močjo in z delom, ki ga vodijo in gonijo in uravnavajo duhovne sile. To je globoka resnica tistega Gospodovega opomina: »Išcite najprej božjega kraljestva in njegove pravice in vse to se vam bo navrglo.« Kakor je socialno zlo današnjih dni bridelk sad iz strupene korenine, tako mora biti blagostanje zdrave in dobro urejene družbe sad iz zdrave in plemenite korenine. Če komunizem razglašalehoro vero v Boga in duhovni svet za »opij za proletarce«, moramo mi na ves glas povedati, da je komunistična vera v raj na zemlji opij, mamilo, ki naj v človeku uspa in zamori duhovnost, razbrzda in razvname pa v njem vse nižje nagone.

Načelna socialna prosveta pa se ne sme in ne more ustaviti pri takih najsposobnejših spoznavah, marveč mora seči dalje.

V pravo luč je treba postaviti človeško osebnost in njene naravne pravice, pravice, ki temelje v umski naravi človeka in katerih mu nihče ne more brez nasilja in krivice kratiti. Človek ima naravno pravico do svojega življenja: ima pravico, da si pridobi, kar mu je za življenje potrebno; ima pravico, da služi svojemu Bogu; ima pravico, da se druži s sovrstniki v družini, strokovnih, stanovskih, izobraževalnih, podpornih in drugih, da le nimajo nentavnege in protidržavnega namena; ima pravico, da si na pošten način pridobi tudi trajno zasebno lastnino in jo pametno in pošteno rabi v sozlasju z občo blaginjo.

V pravo luč je treba postaviti bistvo, izvir in namen zakonske zveze in iz nje prihajajoče pravice in dolžnosti, katerih ni dala človeška samovolja in niso ustvarile gospodarske razmere, marveč zakonska zveza je od Stvarnika človeške narave ustanovljena in od Odrješnika človeškega rodu posvečena z zakramentalno milostjo. Proti vsem razdiralnim silam, ki butajo ob zakon in družino, je treba v enomer naglašati, da je krščanski zakon z dobrino zaroda, dobrino zvestobe in dobrino stalnosti in nerazdružljivosti temelj urejene družbe in temelj države.

V pravo luč je treba postaviti medsebojne pravice in dolžnosti posameznika in družbe. Človek je osebnost s svojimi naravnimi pravicami, toda osebnost, ki se more popolnoma in na vse strani razviti samo v družbi, v državi. Država je naravna pravica, v človeški naravi utemeljena skupnost. Namen države je skupna, obča blaginja. V družbi, v državi človekova osebnost ne tone, kakor tone v komunističnem kolektivu, marveč organska zveza z družbo in državo naj daje vsem ljudem možnost, da z vzajemnim delovanjem ustvarjajo ono stopnjo

Najvišji predstavnik države in kneginja Olga med slovenskim ljudstvom na prosvetnem taboru v Kranju

Marija Kokalj in Rantov Peterček poklanjata cvetje knezu namestniku in kneginji Olgi.

Nj. kr. Visočanstvi knez-namestnik Pavle in njegova soproga kneginja Olga sta v nedeljo dopoldne s svojim obiskom počastila tabor slovenskih katoliških prosvetnih društev kranjske dekanije, ko so pred vso javnostjo polagala svoj obračun. Prisostvovala sta po lastni želji temu obračunu in z lastnimi očmi videla nepotvoren obraz naše prosvete, obraz, ki zre iz dolgotrajnega, trdega, vztrajnega in idealnega dela, ne pa iz praznih besed, ki v dejstvih nimajo opravičila. Prisostvovala sta slavnostnemu zborovanju na glavnem trgu v Kranju ter mimohodu gorenjske katoliške mladine in si ogledala tudi prosvetno razstavo, ki ponazaruje zgodovino prosvetnega delovanja v tem kraju. Vse mesto je bilo v državnih zastavah. Nad vsa pričakovanja so ju velike množice pozdravljale z nepopisnim navdušenjem. Prosvetni voditelji so pred njima v izbranih slavnostnih govorih razčlenili cilje našega prosvetnega dela, ki ni od danes, ljudstvo pa jima je s svojim zadržanjem, s svojim discipliniranim nastopom kakor tudi z impozantnim številom delujočega članstva pokazalo, da si je te cilje osvojilo in da skuša po njih uravnati svoje življenje.

Iz vsega ogromnega zborovanja je dihal iskrena, vdana ljubezen do države in do njenih najvišjih predstavnikov, neporušljiva ljubezen do slovenske domovine in neomajna zvestoba do verskih svetinj. Ves tabor je bil kleni izraz železne volje, to državo braniti ter njenemu napredku posvetiti vse, um in telo, da bo rastla in se razvijala ob kažiputih krščanskih vere. To, kar je bil gorenjski tabor v velikem, so vsa naša katoliška prosvetna društva v malem: delavnice, ki vzgajajo značajne ljudi, ki ne znajo biti polovičarji ne

kadar Boga časte, ne kadar ljubijo svoj materinski rod in ne kadar jih kliče država. Vedno pripravljeni, da dajo vse. Ves kristjan, ves Slovenec, ves Jugoslovani!

Vsa slovenska katoliška prosveta je bila s počastitvijo njenega pokrajinskega gorenjskega tabora odlikovana tako, kot ni nikdar pričakovala. Dobila je zadoščenje, kot si ga ni nadejala. Saj še niso daleč za nami časi, ko so bila naša prosvetna društva oklevetana kot veleizdajniška ognjišča protidržavne mrznje. Proglasili so jih za državi nevarna združenja, ki da jih je treba v interesu državne

Krasen uspeh naših slovenskih telovadcev v Parizu

V soboto in v nedeljo so bile v Parizu velike svečanosti ob priliki mednarodnih telovadnih tekem, ki jih je priredila Mednarodna katoliška športna in telovadna zveza v Parizu. Že nekaj dni prej so se vršile priprave za to veličastno prireditve, ki se je udeležilo ogromno število — 25.000 katoliških športnikov iz različnih držav. Za nedeljo je bil napovedan velik šhod in spreved skozi največje pariške ulice, vendar je vlada to manifestacijo zaradi neprestanih nemirov in stavk prepovedala. Zato pa je ob 10. zjutraj bila v Parc de Prince sveta maša, ki se je udeležilo vseh 25.000 katoliških športnikov.

Tekmovalci so prispeli že v petek. Bilo jih je skoraj iz vseh držav Evrope po nekaj, najmočnejše pa je bila zastopana Avstrija. Pri Porte de Versailles so si uredili velikaneko taborišče a 25.000 poseljami in cel kilometer dolgo vrsto umivalnikov. Velikanska kuhinja je mogla izgotoviti 150 obedov v eni minuti in s tem je svoji potrebi, da nasiti ogromno množico, popolnoma zadostila. V petek

varnosti zatreti. Oblatili so jih za vzgojišča brezdomovinskih zarotnikov. Na teh izmišljenih osnovah so jih razpustili, njihove prosvetne domove pa zaprli. Nedaleč od kraja, kjer so tisoči in tisoči sredi vihrajočih državnih zastav z odkritimi glavami peli državno himno, so pred leti brezvestneži isto ljudstvo, iste može in fante, iste žene in dekleta obdolžili veleizdajniških zločinov ter neštetilne med njimi vlačili po sodiščih ter jih obsojali na sramotne denarne in zaporne kazni. In to vse zaradi ljudi, ki so — brezdomovinci oni sami — zlorabljali državno oblast v osebne namene. Gorenjski tabor je meglo, ki so jo hoteli razprostrti nad našo deželo, razpodil in najvišji predstavnik države, ki je hotel videti pravi slovenski obraz, ki mu je zavriskal nasproti, ga je tudi videl.

Odlikovanje, ki sta ga knez-namestnik in njegova soproga pripela na prvi slovenskemu katoliškemu prosvetnemu delu, pa je bilo tudi potrebno ne samo kot zadoščenje za obrekovanja, ki ga je pretrpelo od strani nasprotnikov našega ljudstva, temveč da postane nova pogonska sila za vso to neštivilno našo mladino, ki jo vzgaja naša prosveta, naj se z vsem idealizmom vrže na delo, o katerem sedaj ve, da mu izkazuje spoštovanje najvišji predstavnik države, naj se ne ustavlja ob malih obeečnih ovirah, ampak naj drvi naprej z zastavo, na kateri so napisane besede: Bog in domovina!

Nj. kr. Vis. knezu-namestniku in kneginji Olgi se slovensko ljudstvo od srca zahvaljuje za počastitev, katere pomen je razumelo in ga bo znalo pravilno ceniti. Saj je živ izraz vladarskih modrosti tega kneza, ki je pri vodstvu poverjene mu države uveljavil načelo, da je zaupanje med vladarjem in ljudstvom ona trdna osnova, na kateri narodi grade svoje trajanje.

splošne kulture, ki je potrebna za pravo pozemeljsko srečo. Organska zveza z družbo omogoča tudi razvoj posebnih sposobnosti posameznikov in s tem razvoj umetnosti, književnosti, tehnike, ki njih tvorbe presegajo časovne koristi posameznikov in jih posamezniki vsak zase uresničiti ne morejo; mogoče so samo kot družaben proizvod, kot proizvod na neki stopnji socialne kulture, po sodelovanju rodov in časov.

V pravo luč je treba postaviti izvor in bistvo avtoritete, oblasti v družbi, in nje pravice in dolžnosti do državljanov. Družba, država je urejena skupnost ljudi, avtoriteta v družbi pa je urejajoča moč v tej skupnosti. Kakor izvira država sama iz družabne narave človekove, torej od Stvarnika te in takšne narave, tako poteka tudi avtoriteta v državi od Stvarnika. »Kralj po božji milosti« nam ni prazna beseda. Avtoriteta v državi je moralna moč in moralne vezi dolžnosti jo vežejo na ude družbe in ude družbe njo. Oblast v državi je dolžna štiti naravne pravice in svobodo državljanov in vse usmerjati na skupni blagor, državljeni pa so dolžni spoštovati avtoriteto in z njo sodelovati za skupno, občo blagostanje. To je tista zlata srednja pot, kjer ni ne samosilja na eni strani, pa tudi ne samovolje in brezzakonja na drugi. Sveta nam je avtoriteta, dragocena nam je svoboda in samo v skladnem sodelovanju obeh je zagotovljen socialni mir, blagodejni red, kulturni in gospodarski napredek in uspešno delo za občo blaginjo.

V pravo luč je treba postaviti vodilna načela za gospodarsko socialni red: pomen zasebne lastnine in nje socialne dolžnosti za občo

blaginjo; dostojanstvo dela, ki je tesno združeno z dostojanstvom človekove osebnosti; vloga delovnega stanu v ustroju dobro urejene družbe; delež kapitala in dela pri proizvajanju dobrin in pravična razdelitev dohodka med kapitalom in delom s pogledom na občo blaginjo. Gospodarski in socialni red mora prešiniti socialna pravičnost in krščanska ljubezen.

Skoraj nepregledna je vrsta socialnih vprašanj, ki vstajajo pred nami povsod, na kmetih in v industrijskih krajih. Naloga naše socialne prosvete je, dajati jasne in varne smernice, ki jih zajemamo iz zaklada našega krščanskega gledanja na svet. Zdrav napredek ni v rušenju in uničevanju vsega, kar je. Zdrav napredek je le v konstruktivnem delu na trdni in preizkušeni podlagi in v zvezi z izročili naroda. Vodio za tako delo imamo v socialnih naukih, ki nam jih zmeram prikladno daje cerkevno učiteljstvo, zlasti socialne okrožnice Leona XIII. in Pija XI. Da bodo ta socialna načela postala last naroda, na to mora meriti naše prosvetno delo. To je najmočnejši jez zoper nakane prevratnih sil, to je najboljšo jamstvo za zdrav napredek, za pravo socialno obnovitveno delo.

Pred 20 leti je zatislil oči naš socialni buditelj Janez Evangelist Krek. Ta obletnica nam bodi glasen opomin, da se z vso vsem posvetimo socialnemu prosvetnemu delu med našim narodom. Krekova delavnost, Krekova nesebičnost, Krekov nezlomljivi optimizem so nam svetel vzor. Delati hočemo načelno in vztrajno in požrtvovalno, ker nam je pri srcu prava blaginja naroda, ker nam je pri srcu napredek, procvit in veličina naše narodne države.

zvečer se je ob pol 7. večja skupina voditeljev tekmovalcev podala pred spomenik Neznanega junaka in položila na njegov grob venec. V soboto zvečer ob 9. pa je bila v Parc de Prince velika manifestacija, ki je pokazala, kako velikaneko je število katoliško mislečih športnikov in kako čvrsta je njihova volja, da ponesejo svojo idejo v svet.

V nedeljo dopoldne so se že ob pol 2 začele telovadne tekme izbranih tekmovalcev, ki jih je nastopilo nekaj čez 200. Tekmam je prisostvovala malone vsa pariška katoliško misleča javnost in se divila izvajanjem izvrstnih telovadcev. Tekmovali so trije Slovenci za Zvezo fantovskih odsekov: Ivan Kermavner in Ivan Varšek, oba iz Ljubljane in Eric Natlačen z Jesenice. Varšek in Natlačen sta tekmovala v skupini mlajših tekmovalcev, Kermavner pa v skupini starejših. Mlajši so tekmovali za prvenstvo posameznikov v mešanem desetboju, ki je obsegal orodno telovadbo s temi-le tokami: proste vaje, drog, bradlja, krogi, konja na šir z ročaji, konj navzdolž s skoki, in lahke atletike s točkami: tek na 100 m, kroglja in skok v daljavo. V skupini starejših tekmovalcev (čez 35 let stari) pa so tekmovali za prvenstvo posameznikov v mešanem šestboju v orodni telovadbi, ki je obsegala te-le točke: drog, bradlja, konj, proste vaje, kroglja, in v lahki atletiki s točkami: skok v daljavo, kroglja. Naši tekmovalci so pokazali sijajno izvežbanost in jim je sodniška komisija po končanem teknihi prisodila ta-le uspeh:

Ivu Kermavnerju 4. mesto, Ericu Natlačenju 7. mesto in Ivu Varšku 9. mesto.

Med 200 priznanimi inozemskimi telovadci so se zastopniki Slovencev izvrstno odrezali in pomenijo doseženi uspehi lep uspeh slovenskega športa in telesnovzgojnega dela Zveze slovenskih fantov. Več let so morali naši fantje počivati, več let jim prilike niso dopuščale, da bi svoje znanje mogli pokazati in da bi se mogli pripravljati za javne nastope. Prišel je spet čas, ko so mogli svojo nepremagljivo voljo uveljaviti, dve leti so vezbali in že so se pokazali rezultati, ki jim jih mora vsak nasprotnik zavidati in jih spoštovati. Čast in priznanje našim tekmovalcem, ki so slovenski šport v tujini tako častno zastopali!

Dr. Stojadinović na Brdu

Bled, 12. julija. AA. Predsednik ministrskega sveta in zunanji minister dr. Milan Stojadinović je prispel v spremstvu svojega kabinetnega šefa dr. Dragana Protiča na Bled.

Predsednika vlade in zunanjega min. dr. Stojadinovića je v toku današnjega dneva sprejel v avdijenci v dvorcu na Brdu Nj. kr. Vis. knez namestnik Pavle.

300.000 vernikov v Lisieuxu

Kardinal Pacelli obsoja hitlerjanstvo
Radio pozdrav sv. očeta na kongresiste v Lisieuxu

Lisieux, 12. julija. AA. Stefan. Nad 300.000 vernikov in romarjev se je včeraj udeležilo verskih slovesnosti v Lisieuxu. Kardinal Pacelli je najprej posvetil novo cerkev Male Terezike od Deteta Jezusa. Med cerkvenimi obredi so prenašali govor sv. očeta iz Castel Gandolfo. Verniki so govor sv. očeta pozdravili s silnim navdušenjem. Popoldne je bila večeršna procesija po ulicah mesta.

Posebni odposlanec sv. Stolice kardinal in državni tajnik msgr. Pacelli je porabil svoj obisk v Lisieuxu, da je prišel v osebne stike s kardinali, nadškofi in škofi iz Francije, ki so se včeraj udeležili evharističnega kongresa. Tako se je kardinal Pacelli na podlagi predloženih mu poročil informiral o razvoju katoliške akcije na Francoskem po koncu svetovne vojne, posebno pa zadnje leto. Zlasti ga je prijetno presenetilo, ko je izvedel, da bo v Parizu za časa svetovne razstave več kot 10 katoliških kongresov.

V svoji včerajšnji pridigi v Lisieuxu je kardi-

nal in državni tajnik Pacelli večinoma pobijal rasizem (nauk o nadvrednosti krvi in plemena). Kardinal državni tajnik je primerjal sedanega sv. očeta s sv. Ambrozijem. Ta primera je izzvala silno pozornost pri tujcih, ker to pomeni, da so rasisti prav takšni sovražniki Cerkve, kakor je bil sovražnik Cerkve cesar Teodozij.

Castel Gandolfo, 12. julija. AA. Stefan. Sveti oče papež Pij XI. je včeraj dopoldne izrekel daljši govor vernikom, ki so bili abranji na evharističnem kongresu in pri posvetitvi nove katedrale, ki je posvečena Mali Tereziki od Deteta Jezusa. Govor je prenašala vatikanska radijska postaja in vse francoske radijske postaje. Sveti oče je govoril v francoski in svojega kabineta. Govoril je 12 minut. Sv. oče je posebno rekel, da moramo v tem času, ko groze nevarnosti od vseh strani, zlasti prositi Boga, da dopusti mir in red v svetu. Po govoru je sv. oče podelil apostolski blagoslov.

Domači odmevi

Koncentracija ni mogoča
Laži opozicije

Beograd, 12. julija. m. Današnja »Samouprava« prinaša uvodnik pod naslovom »Koncentracija«. List pravi, da na koncentracijo ni mogoče misliti v sedanjih razmerah. To so samo izmišljotine, ki jih prinaša opozicija za to, da bi ljudje mislili, da obstoji možnost za njihove prijatelje, da bi postali ministri. To je ena izmed onih laži, ki smo jih imeli v dveh letih vlade dr. Stojadinovića priliko mnogokrat čuti. Ena taka laž je na primer, da smo prodali Boko Kotorsko Angležem za sto milijonov Din. Pozneje, ko smo dosegli prijateljski sporazum z Italijo, je bila opozicija prva, ki je prenehala govoriti o prodani Boki Kotorski. Zdaj se je pojavila nova izmišljotina o koncentraciji. Ta vest služi opoziciji samo za to, da bi ljudstvo vzdržalo še dalje v miselnosti, da se lahko opozicija vrne na oblast. Mi pa o tej izmišljotini lahko sklepamo samo to, da je opozicija toliko omagala, da že ne zahteva več oblasti samo za se, temveč samo to,

naj oblast JRZ s njo deli. To je vsekakor zadnji adut skupine ljudi, ki jih je obup pripravil tako daleč, da si samo še v prividih JRZ niti ne misli na to, da bi sprejel medse ljudi, ki na politični borzi tako slabo notirajo, da ne predstavljajo nobene vrednosti. Zato je treba vsako misel za tako koncentracijo opustiti. Čakamo na prve skupšinske volitve, da na njih vidimo, kako in kaj predstavlja združena opozicija v skupščini in kaj njeni posamezni člani. Do takrat pa ima opozicija še dosti časa, da se pripravi med ljudstvom ter ako sponuje demokratično dela, da se pripravi na to, da se med ljudstvom pridobi več prijateljev kakor jih ima do zdaj.

„Samouprava“ o konkordatu

Glavni organ Jugoslovanske radikalne zajednice »Samouprava« razmotriva v uvodniku konkordata s katoliško Cerkvijo in zavrača nekatere ugovore, ki so se proti konkordatu ališali s strani višjih cerkvenih krogov pravoslavne cerkve. »Samouprava« pravi, da se mora pri sklepanju konkordata vpoštovati dejanski položaj, v katerem se je katoliška Cerkva v Jugoslaviji nahajala doslej. Izključeno je, da bi katerakoli cerkev pristala na pogodbo z državo, ki bi poslabšala položaj, katerega je uživala do konkordata. Velik del določil novega konkordata, proti katerim se izražajo pomisleki, predstavlja dejansko samo formalno potrditev prakse, ki je vladala doslej. Nadalje pa se tudi ne sme pričakovati, da bi se katoliška Cerkva v konkordatu odrekla takih pravic, ki jih uživa v drugih državah, ki imajo z njo sporazume. Nadalje pa tudi ni mogoče postaviti brezpogojnega načela, da bi na primer morala pravoslavna cerkev imeti vse, kar je priznalo katoliški cerkvi, ker se namreč organizacija, nauk in tradicije obeh cerkev večkrat bistveno razlikujejo. Dobi pa in bo dobila pravoslavna cerkev vse to, kar se priznava katoliški cerkvi, če je to v skladu z njenim naukom in tradicijo. Sicer pa priznava konkordatu katoliški cerkvi po večini vse to, kar je država priznala pravoslavcem v zakonu o ustavi srbske pravoslavne cerkve, tako da je strogo varovano načelo enakopravnosti vseh ver. Iz teh treh ugotovitev sledi, da je vsak ugovor proti konkordatu s katoliško cerkvijo brez stvarne podlage. Sicer pa je dr. Stojadinović predložil parlamentu zakon, po katerem bo pravoslavna cerkev dobila vse, kar je priznalo katoliški, razen če bi to ne bilo v skladu z njenim naukom in pravili ter stvarnimi potrebami. Tudi konkordat dokazuje državniški modrost in dalekovidnost kr. vlade in ni mogoče dvomiti, da bo parlament to upošteval in konkordat potrdil. Da pa je konkordat s katoliško cerkvijo, kateri pripada več kot ena tretjina jugoslovanskih državljanov, potreben iz političnih in moralnih razlogov, o tem more pač suliti samo kakšen tak »Jugoslovan«, kakršni so pristaši JNS.

Kakšne vodje ima JNS

Z ozirom na govore JNS poslancev v narodni skupščini prinaša »Obzorje« sledečo zanimivo notico: »V dokaz, da poslanci JNS sami ne verujejo v svojo tezo o narodnem edinstvu Jugoslovancev, lahko služijo zgradbeni poslanca dr. Baričević. Na eni zadnjih sej skupščine se je v svojem unitarizmu povzpel tako daleč, da je celo napadel ministra dr. Jankovića, o katerem ni nobenega dvoma, da zagovarja idejo enega edinstvenega jugoslovanskega naroda in sicer zato, ker je v svojem nedavnem govoru v Beogradu kljub unitarizmu priznal, da obstojijo Srbi, Hrvati in Slovenci in da imajo vsaki svojo lepo preteklost. Dr. Baričević bi torej rad, da bi se o Hrvatih in Slovencih sploh ne govorilo in ne pisalo več (to je tudi teza »Jutra« in »Slovenskega naroda«). Nadalje je Baričević očital vladi, ker sploh priznava obstoj nekega hrvaškega vprašanja. Če si pa dr. Baričević pogledamo podrobnosti, bomo našli, da je bil še pred nedavnim član SD koalicijske in da je podpisal tudi znane resolucije vodstva SD iz leta 1928, v katerih se ugotavlja, da so v Jugoslaviji trije narodi in v kateri se zahteva tako zvana zločina država. G. Baričević je tako dolgo ostal član SD koalicijske, dokler ni prišel na oblast g. Jevtić, ker mu je postalo v opoziciji dolg čas, pa je kar čez noč postal unitarist in integralist. Likvidacija JNS je nujno potrebna, zakaj takšni govori, kakršni so bili govori Baričevića, Cvetiča in Paštrovića, zastrupljajo naše politično ozračje ter lahko pri neopuščenih Srbih ustvarijo mnenje, da ti ljudje govorijo v imenu Hrvatov, oziroma neke majhne hrvaške kliče, ki nima na Hrvatskem za seboj prav nikogar.«

vojaških vlakov, vsi potniški vlaki pa so ustavljeni, da se prevažajo po železnicih samo čete in vojni material. Večje zračne sile iz srednje Kitajske so bile premeščene na severno Kitajsko blizu Pekinga in se preskrbujejo z velikimi rezerviranimi pogonske sile za napad na severnem Kitajskem. Ome Kitajske čete, ki so se umaknile s prvotnih položajev ob začetku prvih borb vzhodno od Pekinga, so se vrnila na svoja mesta, ko so ostali brezuspešni razgovori za mirno ureditev spora. Te čete si prizadevajo, da se brzo prilastijo one pozicije, katerih se niso zavzeli Japonci in ki se številčno nahajajo v zelo neugodnem položaju, tako da ne bodo mogli obdržati svojih dosedanjih važnih strateških položajev. Tako so Kitajci zasedli silno važen položaj na severu kraja Marko Polo, kjer se nahajajo pozicije največje važnosti.

Šef našega generalnega štaba general Nedić v Parizu

Pariz, 12. julija. AA. (Havas). Danes dopoldne se je pripeljal iz Beograda šef generalnega štaba jugoslovanske vojske general Milutin Nedić v družbi svojega kabinetskega šefa, topniškega polkovnika J. Popovića, in jugoslovanskega vojaškega atašeya v Parizu generala Glišića. Na postaji so šefa jugoslovanskega generalnega štaba pozdravili šef francoskega generalnega štaba general Gamelin s polkovnikom Colbomom, šefoni njegovega kabineta, jugoslovanski poslanik v Parizu dr. Božidar Purić in višje uradništvo poslanstva ter člani jugoslovanske vojaškega poslanstva v Franciji. Vojaško čast je izkazala četa 23. kolonijanskega pehotnega polka. Ko je general Nedić obhobil četo, se je odpravil s spremstvom na jugoslovansko poslanstvo. Obisk šefa generalnega štaba jugoslovanske vojske generala Nedića ima uradni značaj. General Nedić bo ostal v Parizu več dni.

Francoska javnost vidi v Nedićevem obisku v Parizu nov dokaz solidarnosti obeh držav, katerih vojaške sile pomenijo veliko poročstvo za mir. To pariški listi odkrito izjavljajo in pozdravljajo generala Nedića kot zastopnika hrabre jugoslovanske vojske. Po drugi strani je pa general Nedić star znanec francoskih vojakov in je pariškemu tisku znan še iz let 1922 in 1923, ko je služboval v Parizu kot vojaški odposlanec kraljevine Jugoslavije.

Načelnik generalnega štaba general Nedić je že danes dopoldne izvršil protokolarno obiske pri vrhovnih šefih francoskega generalnega štaba, generalih Gamelinu, Georgesu, Mittelhauserju in Colsonu. Nato je bil na intimnem kosilu, ki sta ga njemu na čast priredila g. Purić in njegova gospa. Drevi bo pa na intimni večerji pri jugoslovanskem vojaškem odposlancu generalu Glišiću in njegovi gospi.

Za svojega obiska na Francoskem si bo general Nedić ogledal tudi bivša francoska bojišča in več važnejših francoskih garnizij.

Belgrajski tisk o gorenjskem taboru

Beograd, 12. julija. m. Današnji belgrajski listi prinašajo obširna poročila o velikih manifestacijah katoliške prosvetne misli v Kranju. Ljudstvo je istočasno manifestiralo knezu namestniku Pavlu, knežini Olgi in kr. vlad. Listi zaključujejo vesti s trditvijo, da so Slovenci pokazali ob tej priliki, kako globoko so vdani kr. domu in domovini Jugoslaviji.

Italija — Jugoslavija

Beograd, 12. julija. m. Danes se je vrnila jugoslovanska delegacija, ki se je sestala z italijansko delegacijo, da sprejme gotove sklepe v zvezi z jugoslovansko-italijansko pogodbo. Italijani so pristali na to, da se kontingenti iz Jugoslavije v Italijo povečajo. Posebno se bodo povečali kontingenti za živino in les. Obenem pa se bo povečal tudi vvoz iz Italije v Jugoslavijo, to pa radi tega, da ne bodo nastale kakšne težave v kliničnem prometu. Šef delegacije, pomočnik ministra dr. Pilić, bo jutri poročal ministrskemu predsedniku dr. Stojadinoviću o rezultatih, ki jih je dosegel v Rimu. Prihodnji sestanek italijansko-jugoslovanske delegacije bo najbrž v Zagrebu.

Radio-oddaja za izseljence

Beograd, 12. julija. AA. V noči od 14. na 15. julij bo kratkovalovna radijska postaja centrskega prebirišja oddajala od 1. do 2.15 po srednjeevropskem času na valovni dolžini 49.18 m ali 6.100 kilociklov svoji osmi spored za naše izseljence v Severni in Južni Ameriki. Premos bo tudi to pot čez ocean preko berlinskih kratkovalovnih postaj, in sicer DJB, valovna dolžina 26.31 m ali 11.855 kilociklov v smeri New Yorka, in DCZ, valovna dolžina 29.16 m ali 10.290 kilociklov v smeri Buenos Airesa. Spored bo začel točno ob 1 ponoči in bo tale: Državna himna, napoved programa v srbsčini, hrvaščini in slovenščini; »Biljana platno beljašec, Mijat Mijatović (plošče); govor finančnega ministra Dušana Letice; »En hribček bom kupile, slovenska narodna pesem; gdč. Elza Malikova, učiteljica, bo pela: »Magla palat, »Konia kuje, kate devojke, Vesel večer na Bledu, ilustrirano predavanje v režiji dr. Faganella; »Devojke tanko visoke, poje moški zbor belgrajske opere: poročila iz domovine v erbohrvaščini; poročila iz domovine v slovenščini; Raka Radenković poje: »Loše užasne, »Jedan mali brodić in »Ei, kad sam sinoć u bašti...« (poje Nada Aleksandrićeva); napoved prihodnjega sporeda, znak kratkovalovne postaje; državna himna.

Naš nogomet v Soliji

Sofija, 12. julija. m. Nocoj se je odigrala v Soliji nogometna tekma med reprezentanco Jugoslavije in reprezentanco Bolgarije. Jugoslavija je tekmo izgubila s 4:0 (2:0). Gledalec je bilo okrog 15.000. Igrali so za pokal pokojnega predsednika bolgarske nogometne zveze Ivanova. Naše moštvo je igralo zelo slabo, medtem ko so se Bolgari za tekmo dobro pripravili. V jugoslovanskem moštvu je bil najboljši vratar Glaser. Ta rezultat bo našemu moštvu vzel mnogo ugleda v tujini.

Osebnosti

Beograd, 12. julija. AA. Za profesorja 4. skupine 1. stopnje na državni srednji tehniški šoli v Ljubljani napredoval Anton Sever. Na isti šoli v 5. skup. prof. Janko Lenarčič in prof. Stanko Klinc, za strokovnega učitelja v 6. skup. pa Karel Kunaver.

Beograd, 12. julija. m. Upokojena je Marija Arko, učiteljica v Ribnici.

Beograd, 12. julija. AA. Za inšpektorja v 4. skupini 2. stopnje oddelka za trgovino, obrt in industrijo pri banki upravi dravske banovine je imenovan Otton Kete, dosedanjí svetnik iste banake uprave.

Belgrajske vesti

Beograd, 12. julija. m. Jutri dopoldne ob 10 so bo sestala narodna skupščina, ki bo razpravljala o zakonu o sladkovodnem ribištvi. Ob 11 dopoldne se bo sestala senat. Na seji bo izvoljen odbor za proučevanje zakonskega osnutka o prekrških. Popoldne bo imel sešatek finančni odbor senata, ki bo razpravljajal o zakonskem osnutku o umaknitvi starega kovanega denarja iz prometa in o kovanju novega.

Beograd, 12. julija. AA. Nocoj ob 23.40 odpuštujejo v Varno jugoslovanski dijaki, člani dijaških odsekov jugoslovansko-bolgarskih lig iz Beograda, Zagreba in Ljubljane, iz Beograda jih je 30, iz Ljubljane 12, iz Zagreba 6.

Beograd, 12. julija. m. Nocoj so neznani lopovi oropali juvelirsko trgovino »Diamant« na Terazijah. Tatovi so prišli v trgovino skozi strop, kjer so izdobil veliko luknjo. Odnesli so nakita v vrednosti 40.000 din.

Zagrebaška vremenska napoved: Najbrže bo nekoliko nestalno, zmerno hladno vreme, oblačno, dočim se bo od časa do časa razvedrilo.

Dunajska vremenska napoved: Z zahoda se bliža zboljšanje vremena, na vzhodu pa oblačno s padavinami, nekoliko topleje.

Zemunska vremenska napoved: Delno oblačno z nekoliko večjo oblačnostjo v severnih krajih. Možnost krajevnih neviht s kratkimi plohami. Toplota bo malo poskočila.

Španska kriza se vleče

Ta teden predloži Anglija nove načrte za mir

London, 12. julija. c. V zunanjem ministertvu zelo pospešeno delajo in bi čimprej radi izdelali nove predloge v španskem vprašanju. Pomembno je tokrat, da je angleška vlada ovila vsa pogajanja v popolno tajnost in to zaradi tega, ker se angleška vlada naravnost in pospešeno pogaja skoraj z vsemi evropskimi vladami. Na drugi strani pa angleška vlada zelo računa na angleško opozicijo, ki komaj čaka, da bi vlado kje ujela pri kakšnem popuščanju. To se pravi, da bo angleška vlada storila nekaj, kar bo pomenilo precejšen obrat v vsej zadevi.

Popoldne je bila seja spodnje zbornice in je moral zunanji minister Eden odgovorjati na razna vprašanja. Tako je na neko vprašanje odgovoril, da bo angleška vlada še ta teden predložila svoje ugotovitve odboru za nevarnost. Sicer je naložila, ki jo je angleška vlada prevzela, težka, vendar jo hoče angleška vlada kar najbolje izpeljati.

Neki poslanec je vprašal Edena, kaj misli o sklepu francoske vlade, da jutri ukine kontrolo na meji med Francijo in Španijo. Eden je rekel, da se je te francoske namere dotaknil že lord Plymouth na seji odbora. Vendar Francija s tem sklepom še ni odprla meje proti Španiji, ampak je samo storila tisto, kar je storila Portugalska na svoji meji.

Po bojiščih

Salamanca, 12. julija. AA. Uradno poročilo nacionalističnega poveljstva pravi:

Na aragonski fronti smo odbili sovražni napad v odseku pri Albarosi. Sovražnik je imel hude izgube.

Na madridski fronti smo odbili vse sovražne

napade v odseku Brunete. Tam je sovražnik imel 300 mrtvih. Sovražnik pa je napredoval v odseku pri Villanueva del Pardiglo, kjer se nacionalistične čete trdovratno branijo. Odbile so vse napade ob cesti, ki v odseku Lusero vodi v Estramaduro. Nacionalisti so tod zavzeli več strelskih jarkov, v katerih so našli 700 mrtvih milničnikov. Nacionalisti so zajeli tudi štiri ruske tanke. Tako so nacionalisti v dveh dneh zajeli ali uničili 14 sovražnih tankov. Naše čete sorazpršile tudi en sovražni eskadron.

Madridska fronta, 12. julija. AA. Havasov posebni dopisnik poroča: Ze včeraj je bilo videti, da so nacionalisti v znatni premoči. Poslednja bitka pri Madridu meseca aprila, trajajoča štiri dni, se je končala z neuspehom vladnih čet. To se je ponovilo tudi to pot in danes vse kaže, da bo nacionalistično vrhovno poveljstvo ponovno vzelo iniciativo v svoje roke in izvršilo napad v vseh delih orednje fronte.

Splošen napad na Madrid

Salamanca, 12. julija. c. Tukaj se je razširila vest, da je general Franco odredil danes, da naj začne njegove čete s splošnim napadom na Madrid.

Rdeča poročila

Madrid, 12. julija. b. Republikansko poročilo pravi, da so republikanske čete zasedle mesto Villa Nueva de Pardiolo. To poročilo obširno opisuje podrobnosti borb ter naglašja, da so republikanske čete v svoji ofenzivi do sedaj prodrle v nacionalistične položaje 15 km globoko in 16 km široko.

Med Kitajci in Japonci še ne bo vojne

Med poveljniki armad je bil dosežen sporazum

Peiping, 12. julija. c. Danes opoldne so objavili, da je dosežen popoln sporazum med kitajskim in japonskim krajevnim poveljstvom za mirno poravnavo vsega spora. Sovražnosti so ustavljene in tudi nad mestom je že bilo ukinjeno vojno stanje. Ves promet se je zopet začel, železniška proga proti Hankau je odprta in tudi letalski promet je zopet vpostavljen. Vendar pa si vse vesti o premirju in sovražnostih tako nasprotujejo, da je težko dognati kakšen je prav za prav dejanski položaj.

Sovjeti takoj roke umes

Tohio, 12. julija. c. Agencija Domej objavlja, da je dognano, da so sovjeti sklenili hitro poseči v nastali spor med Kitajci in Japonci. Sovjetska vlada je poslala agitatorje v Nanking, ki naj tam in med kitajskimi četami ustvarjajo protijaponsko razpoloženje.

Mikado se je s svojega poletnega bivališča vrnil v Tokio. To nenadno prekinjenje letovanja se pripisuje razvoju dogodkov na severnem Kitajskem. V Tokin raste vznemirjenje od trenutka do trenutka, razpoloženje je popolnoma za vojno. Časnikji izdajajo čez dan po več posebnih izdaj o dogodkih na severnem Kitajskem in zahtevajo odločno zaščito japonskih interesov. Ministrski predsednik prince Konoja je sprejel deputacijo politikov in gospodarstvenikov, ki so mu vsi obetali svojo pomoč vladi v slučaju japonske kitajske vojne.

Peking, 12. julija b. Preteklo noč je prišlo do novih sovražnosti med Japonci in Kitajci zapadno od Pekinga. Zupan mesta Pekinga je snoči ob 20 objavil sklepe o ukrepih, ki naj se izvedejo, da se omogoči premirje. Kljub temu se je v noč slišalo v Pekingu prasketanje strojnih pušk in bobnenje topov. Maršal Čangkašjek, ki se nahaja sedaj v poletni rezidenčni kitajski centralne vlade v Kulingu, se bo to dni vrnil v Nanking. V vladnih krogih v Nankingu položaj presoja zelo resno. Kitajski listi še dalje napadajo Japonsko in naglašajo, da je Kitajska vojaško tako močna, da lahko prepreči japonsko invazijo. Nankinska vlada nadaljuje priprave za ojačenje kitajskih vojskih sil na severnem Kitajskem. Kakor poročajo, so pri Pekingu zbrane še močne kitajske čete. Tudi zračna vojska sila se zbira v velikem številu. Pri tem naglašajo, da je letalstvo na Kitajskem v zadnjem času znatno napredovalo in da predstavlja sedaj važen in močan faktor kitajske oborožitve. Čete maršala Čangkašjeka so odlično opremljene in izvežbane. Njim se pripisuje velika vloga v eventualnih bodočih bojih pri Pekingu.

Peking, 12. julija. b. Brez vojne napovedi se stvarno vodi med Japonsko in Kitajsko prava vojna. V akciji so že veliki efektivi z obeh strani. Topovi že grmijo v velikem številu, tanki že prehajajo slabe točke nasprotnikov, ropotanje strojnih

Maršal Blücher se je vrnil

Tu niti ne tajijo, da so vsi ti dogodki v zvezi z vrnitvijo maršala Blücherja na Daljni vzhod in z govoricami, da je nenadoma izginil. Maršal Blücher je specialist za Kitajsko, tam je bival dalj časa in organiziral odpor proti Japoncem in se sedaj gotovo nahaja zopet nekeje v bližini kitajske vlade in organizirala ofenzivo za hrbtom Japonske, ki je pripravljena ob reki Amurju, da prepreči poskus prehoda ruskih čet čez reko. Po zadnjih vesteh se vsa osrednja kitajska vojska nahaja na pohodu proti severni Kitajski. Vse proge so polne

Knez-namestnik Pavle in kneginja Olga na gorenjskem prosvetnem taboru

Nj. kralj, Vis. knez namestnik Pavle in kneginja Olga, ministra dr. Korošec in dr. Krek (v kroju) ter ban dr. Marko Natlačen na častni tribuni

Množice ljudstva na levi strani oltarja

Del množic na desni strani oltarja

Knez namestnik in kneginja Olga v spremstvu na poti v prosvetno razstavo

Del množice ljudstva med sveto mašo in zborovanjem na glavnem trgu na levi strani oltarja

Ob istem času kakor v Kranju je bil veličasten prosvetni tabor v Trnovem, o katerem tudi iz-
črpnoroča »Pond. Slovenec«. Kljub temu, da je mnogo ljubljancev odšlo v Kranj, je trnovska
manifestacija našega prosvetnega dela zelo imponirala. Bil je ogromen sprevid skozi mesto, ve-
ličastna proslava 30 letnice trnovskega prosvetnega društva in blagoslovitev prapora, kateremu
sta kumovala župan dr. Adlešič in ga. Zora Curkova. Na prosvetnem taboru je nastopilo več go-
vornikov, med temi tudi s pomembnimi besedami pisatelj g. Finzgar. Popoldne je bilo uspelo šteh-
vanje in pa javni nastop, pri katerem so se naši telovadci in telovadkinje zelo izvrstno odrezali.
Naša slika nam kaže veliko množico ljudstva med zborovanjem.

Kranj je doživel v nedeljo veličastno slavo, kakršnega zlepa ne pomni starodavna metropola lepe Gorenjske. Na prosvetni tabor so prišli tisoči in tisoči slovenskih mož, fantov, žena, deklet in tudi mladine. Ves Kranj je bil poln navdušene množice, ki je zborovala v močnem taboru. Veličast-
je tabora in navdušenost množice je posebno dvig-
nila navzočnost Nj. kralja. Vis. kneza namestnika Pavla ter njegove soproge Nj. kraljice. Vis. kneginje Olge, dalje navzočnost ministrov dr. Korošca in dr. Kreka, dvornega ministra g. Antiča, bana dr. Natlačenca ter drugih odličnikov. Navzočni so bili med drugimi: upravniki mesta Belgrada g. Acimovič, svetnik zbornice za T. O. I. gosp. Franc Gorjanc, narodni poslanci, javni predstavniki in drugi. Impozantna je bila udeležba narodnih noš, sloven-
skih fantovskih odsekov in raznih drugih skupin. Veličasten je bil sprevid na zborovališče. Na zborovanju je imel predsednik zveze univ. prof. dr. Lukman načelno govor o katoliški prosveti. Njegov govor priobčujemo na uvodnem mestu. Za njim je govoril odvetnik dr. Šmajda iz Radovljice, ki je izvajal:

Govor dr. Šmajde

Vaši kraljevski Visočanstvi!
Spoštovana gospod!

Nad 40 let že deluje med slovenskim ljudstvom slovenska katoliška prosvetna organizacija. Potreba časa, narodno hotenje in stremenje po kulturni in narodni osvoboditvi, jo je poklicalo k življenju. Pred 40. leti se je porodila slovenska katoliška prosvetna organizacija. Slovenska duša je oplojala in še danes oploja vse njeno delovanje. Nikdar ni iskala svojih vzornikov izven mej slovenske zemlje, nikdar svojih zaveznikov in podpornikov tam, kjer naj bi to imelo škodovati narodu kot celoti. Povsod in vselej je v narodu krepila narodno zavednost in odločnost, ga učila razlikovati med pravim notranje doživetim nacionalizmom in kričavim, bahaškim, besednim narodnjštvom. Vedno je vzgajala svoje člane v disciplinirane javne delavce, krepila v njih jugoslovansko državljansko zavest in jih usmerjala tako, da je iz njenih vrst zrasel slovenski človek-značaj.

V vsako slovensko župnijo je drevo katoliške prosvete poglajlo svoje korenine. Tekmovala je organizacija z organizacijo, katera bo lepši cvet na tem bobotno razvitim drevesu in katera izmed njih bo več koristila narodu in ljudstvu, radi katerega je bila ustanovljena. Katoliško prosvetno gibanje je zajelo ves slovenski narod — onega, ki živi danes v narodni državi Jugoslaviji, kakor tudi ostali del, ki je proti svoji volji izven našega državnega okvirja. Postalo je slovensko narodno gibanje, ki je tako po svoji številni organizaciji kakor tudi po svoji pomembnosti in stvarnosti odločilno vplivalo na potek javnega življenja.

Na slovenski zemlji je že pred vojsko skoro v vsaki župniji zrasel iz narodnih sredstev prosvetni dom, da se je narod tam umsko in moralno izobraževal ter telesno krepil. Od nobenega obla-
stava ni bila podpirana slovenska katoliška prosvetna organizacija. Mnogoštevilni domovi-učilnice naših javnih delavcev so najzgovornejši dokaz, kaj premore lastna volja in moč narodovih množic. Za nas same je šlo, proti tujcu je šlo. Proti tujcu, ki nam je stoletja uničeval vse, kar je bilo našega. Naš narodni odpor z ustanavljanjem katoliških prosvetnih društev je bila naša narodna samoobramba. Brez vzgoje v katoliških prosvetnih društvih bi se Slovenci nikdar in pod nobenimi okolnostmi ne

bili 30. majnika 1917 tako odločno izrekli za narodno državo in bi majniška deklaracija — ta naša magna cartha — ne doživela tako ogromnega uspeha! Tujec je bil po številu in gospodarsko močnejši. Zmagal pa je slovenski narod, zmagal zato, ker se je šolal in izšolal v slovenskih katoliških prosvetnih domovih, zmagal zato, ker se je v njih navadil na težko prosvetno delo, zmagal zato, ker je v katoliških prosvetnih domovih dobival moralne moči za svoj odpor in boj.

Poudarjali smo in poudarjamo:

Zemljo, ki so jo oblikovali naši očetje ter v trudu in znoju prejemali od nje — jezik, ki nam ga mati na ustna je polagala, ko smo kot nebojlenčki izrazov iskali — pesmi, ki nam lepoto naših gora razodevajo in povečujejo, moramo stalno tudi mi sami ljubiti, tako močno ljubiti, da bo tudi ta ali bodoči slovenski rod radi zemlje slovenske enako trpel in krvavel, radi jezika in pesmi raje preganjanje trpel in v njem se jeklenil, kakor da bi zatajil sebe, svoje zahteve in narodne posebnosti.

Ko tako dajemo poudarek vzgoji domovinske ljubezni kot temeljnemu načelu vzgoje, vzgoje, vlivamo v duše in srca katoliških prosvetarjev zavest, da je Jugoslavija naša narodna država, da to svojo narodno državo ljubimo kot njeni otroci iz svojega polnega krščanskega srca, da zanjo delamo in živimo. Tako vzgajamo katoliške prosvetnike, da moramo narodno državo prav tako goreče in iz vsega notranjega prepričanja ljubiti, kakor ljubimo svojo slovensko zemljo.

Katoliški prosvetariji smo ne samo po besedah, marveč po svojem prepričanju in v dejanju.

Ko je divjal hudournik razdejavanja nad našim katoliškim prosvetnim delovanjem, smo to zemljorodno grudo in narodno državo z bolečino v srcu ljubili, a ljubili smo jo. Saj smo vedeli, da za pustošenje ne odgovarja zemlja, ki je razdejalce rodila, in ne država, ki so jo vodili. Vedeli smo in bili prepričani, da pride za divjanjem hudournika solnce in z njim svetloba in veselje. Hudournik razdejavanja je zapustil težke sledove na slovenski zemlji — tem lepem in blagoslovljenem koščku narodne države. Te sledove slovenski človek polagoma odpravlja, da bo naša zemlja zopet postala lepa in čista, v ponos in okras Jugoslaviji. — Dovolj napora, dovolj dela, a z vztrajnostjo gre!

V naši izpovedi ljubezni do narodne države ni neiskrenosti. Čista kakor bron in naše vode je slovenska ljubezen. Saj smo vendar doma! Kdo ne bo ljubil doma in vsega, kar je domačega: simbolov, navad in življenja? Sami Slovenci smo ta svoj dom ustanavljali in se svobodno po svoji volji in prepričanju za ta državni dom odločili. Ali je potem res mogoče, da bi slovenski človek razbijal in uničeval, kar je v trpljenju preteklih let sam ustvarjal, kar so njegovi predniki poskrpili s svojo lastno slovensko krvjo? Tako izdajstvo je pri slovenskem človeku, vzgojenem v katoliških prosvetnih društvih, nemogoče. Slovensko ljudstvo je po svojih voditeljih dr. Jan. Ev. Kreku, vladiki dr. Jegliču in sedanjem notranjem ministru dr. Korošcu v najhujših dneh narodnega preganjanja na dovolj odločen način povedalo, kam vodi naša pot in kakšna je državno-pravna zahteva slovenskega naroda.

Če učimo ljubiti slovensko zemljo, če terjamo od svojih članov zvestobo do slovenskega jezika in slovenske besede, če jih navajamo k spoštovanju narodnih svetinj, ali je to res državni skupnosti v kvar? Mi zato učimo in vzgajamo svoje člane v domovinski ljubezni do slovenske zemlje, ker jih s tem vzgajamo, da ljubijo narodno državo, ki je vsa in popolnoma naša.

Kdor tako dela, ta ni in ne more biti proti na-

Izgledi za izvoz žita

Konec preteklega tedna se je vršila pri Prizadu konferenca, pri kateri so se obravnavala vprašanja v zvezi z novo žetvijo pšenice. H konferenci so bili pozvani tako zastopniki izvoznikov kakor tudi zastopniki zadrug. Končno so bili tudi zaslišani zastopniki mlinarske industrije.

V glavnem so na tej konferenci obravnavali vprašanja organizacije prodaje, cen in izvoza nove pšenice. Prevladovalo je mnenje, da za izvoz ne bo na razpolago več kakor pa 25.000 vagonov pšenice.

V Vojvodini je žetev že končana in se je dovoz nove pšenice na tržišče pričel. Ta dovoz pa je še zelo skromen. Trgovci plačujejo 155 na bazi Tisa. Preteklo leto je cena za novo pšenico v tem

času znašala 110—115 in je torej letos pšenica za 40 din dražja kot pa je bila lansko leto.

Tudi na inozemskih trgih je tendenca zelo čvrsta in prevladuje mnenje, da bo pri nas začetna cena, brez intervencije Prizada, znašala 150 din za 100 kg.

Tudi žetev ječmena se je koncem preteklega meseca že pričela. Po prvih rezultatih moremo reči, da je ječmen letos znatno slabše obrodil kakor pa pretečeno leto. Izgleda, da letošnja produkcija ječmena ne bo zadostovala niti za domače potrebe, vsled česar za izvoz ječmena sploh ne bo na razpolago.

V severnih krajih se plačuje ječmen po 120 do 125 din za 100 kg, dočim je bila lansko leto cena 105—109 din.

Nevarnost povišanja zlasti indirektnih davkov obstoji v tem, da bo še bolj pospešena tendenca dvigovanja cen, kar bi imelo za posledico zmanjšanje konzuma in produkcije. Vendar je v interesu državnih financ bilo povišanje neizogibno.

Državni rudniki povečujejo produkcijo. Državni rudniki v Ljubiji in Varesu so znatno povečali svojo produkcijo. Ljubija dela sedaj skoraj s polno kapaciteto. Produkcija železne rude je bila leta 1934-35 170.779 ton, leta 1935-36 249.534 ton in leta 1936-37 pa 453.737 ton. Produkcija se je torej povečala za 165%. Produkcija surovega železa v državi topilnic in livarni v Varesu pa je v navedenih treh letih znašala 71.526, 22.712 in 34.455 ton.

Izvoz karbida iz Jugoslavije. Letna kapaciteta jugoslovanskih tovarnov karbida znaša 90.000 ton. Produkcija v l. 1929 je znašala 50.000 ton, pa je od tedaj nekoliko padla. Uvoz karbida je neznačen, pač pa je izvoz dosegel že znatno višino. Tako je l. 1929 izvoz znašal 16.805 ton v vrednosti 38 milj. dinarjev. Je pa v krizi znatno padel in je znašal l. 1934 7.789 ton v vrednosti 14,6 milj. din, in l. 1935 6.990 ton v vrednosti 12,6 milj. din. V l. 1936 pa je izvoz karbida znatno narasel in je dosegel 10.290 ton v vrednosti 18,1 milj. din. Največ karbida je bilo izvoženega v Anglijo in sicer 8116 ton v vrednosti 14,2 milj. din.

Produkcija bakra v Boru. V borskem rudniku je produkcija bakra v mesecu juniju znašala 3059 ton proti 2800 tonam v maju in aprilu t. l. V prvih šestih mesecih je bilo v Boru produciranih skupno 18.864 ton bakra, lansko leto v istem razdobju pa 20.144 ton.

Povečanje produkcije železa in jekla v Zedinjenih državah. Produkcija surovega jekla se je v prvi polovici letošnjega leta zvišala napram lanskemu letu za 35% in je znašala 29,8 milij. ton, produkcija surovega železa pa za 45% na 19,9 milij. ton. Produkcija surovega jekla je celo presegla višino iz leta 1929, dočim produkcija surovega železa za produkcijo iz l. polletja 1929 le malo zaostaja. S tem je doseženo rekordno stanje produkcije iz časa pred krizo. Tudi izvoz železa in jekla iz Zedinjenih držav je v prvih petih mesecih letošnjega leta dosegel rekordno višino in je znašal 2,7 milij. ton.

Zunanja trgovina Holandske za 60% večja ko leta 1936. Zunanja trgovina Holandske se je napram lanskemu letu znatno povečala. Uvoz je v prvi polovici lanskega leta znašal 466 milij. hol. glid., letos pa 746 milij., izvoz pa lansko leto 319, letos pa 533 milij. hol. glid. Povečanje uvoza znaša torej 62%, izvoza pa 60,6%.

Zvišanje kritja avstrijske narodne banke. Avstrijska narodna banka ima v zadnjem času znaten dotok deviz. Ta dotok je bil tolik, da se je kritje povišalo na 30%, dasi je v statutih banke predpisano le 20%-no kritje. Če se od skupnega obtoka odšteje državni dolg, znaša kritje celo 40%.

Kitajska kupuje zlato v Zedinjenih državah. Med severnoameriškim in med kitajskim finančnim ministrom je prišlo do sporazuma, v smislu katerega bo Kitajska kupila znatno množino zlata v Ameriki, dočim bodo Zedinjene države kupovale na Kitajskem srebro preko dogovora iz maja preteklega leta. Dogovor ima namen, da pospešuje in utrdi medsebojne valutne odnose in poveča kitajske zlate rezerve.

Romunija dovoljuje premijo za izvoz lesa v Anglijo. Romunsko trgovinsko ministrstvo in romunska narodna banka sta dovolila za izvoz rezanega lesa v Anglijo, ki je letos največji romunski odjemalec lesa, izvozno premijo v višini 38% od izvozne vrednosti.

Madjarska pričakuje dobro žitno letino. Po zadnjih uradnih podatkih o stanju letine na Madjarskem se čeni, da bo letina pšenice znašala 18,95 milij. stotov. Letina rži se čeni na 6,48 milij. in ječmena pa na 4,86 milij. stotov proti 6,5 milij. v lanskem letu.

»Agrarna misel« — Izšla je dvojna številka 13—14 »Agrarne misli«, časopisa za povzgojdo vasi in kmetijstva z dne 1.—15. julija t. l. Številka je

posvečena Slovincem in ima tole vsebino: Dr. Milorad Nedeljković: Pozdrav Slovincem (govor a svečane seje društva »Agrarna misel« v čast gostom, članom društva »Zveze absolventov kmetijskih šol iz Slovenije«, Obisk Slovincem Belgradu in Srbiji in veliki izlet »Agrarne misli«. Govori in pozdravi delegatov »Agrarne misli« na svečani seji dne 25. junija 1937. Majska deklaracija. Leonard Drnjevič: Pregled knjig in časopisov. Anton Melik: Slovenija. Brazda.

»Agrarna misel« izhaja redno dvakrat na mesec. Urednik dr. Milorad Nedeljković. Naročnina samo 24 dinarjev na leto. Ček, račun štev. 57.640 Uredništvo in uprava v Belgradu, Tolstojeva ul. 18.

Ministrstvo za socialno politiko in narodno zdravje je izdalo »Izveštaj inspekcije rada Kraljevine Jugoslavije u 1935 god.« Poročilo obsega poleg poročila odseka za inspekcije dela v ministstvu, poročila vseh krajevnih inspekcij. V poročilu so natisnjeni tudi pravilnik za lesno industrijo, predpisi za obdelovanje kovin, predpisi za dvigala, zaščitni predpisi za pivovarne in industrije mineralnih vod.

Borza

Dne 12. julija 1937.

Denar

V privatnem kliringu je angleški funt na naših borzah ostal neizpremenjen in je notiral na ljubljanski borzi 238 den., v Zagrebu 237,20—238,80 (238) in v Belgradu 237,20—238,80.

Avstrijski šiling se je na ljubljanski borzi uvrstil in je notiral 8,52—8,62, prav tako se je uvrstil tudi v Zagrebu, kjer je notiral 8,515—8,615 (8,565), v Belgradu pa 8,5061—8,6061.

Nemška marka je v Ljubljani notirala 12,57 do 12,77, v Zagrebu 12,58—12,78 (12,68), za ultimo julij, 15. avgusta in ultimo avgust 12,58—12,78 (12,68), za ultimo september 12,51—12,71 (12,61), za 15. oktober in ultimo oktober pa 12,50—12,70 (12,60).

Grške bone so nudili v Zagrebu po 32, v Belgradu po 32,25.

Lire so nudili v Belgradu po 220.

Promet je znašal na zagrebški borzi 1.270.708 dinarjev, na belgrajski pa 2.830.000 dinarjev.

Ljubljana — Tečaj s primom.

Amsterdam 100 h. gold.	2395,16—2409,76
Berlin 100 mark	1748,03—1761,91
Bruselj 100 belg	733,20—738,27
Curih 100 frankov	996,45—1003,52
London 1 funt	215,55—217,61
Newyork 100 dolarjev	4321,00—4357,31
Pariz 100 frankov	168,56—170,00
Praga 100 kron	151,83—152,94
Trst 100 lir	228,44—231,53

Curih, Belgrad 10.—, Pariz 10,9275, London 21,6675, Newyork 436,625, Bruselj 73,525, Milan 23, Amsterdam 240,05, Berlin 175,50, Dunaj 82,50 (81,10), Stockholm 111,70, Oslo 108,875, Kopenhagen 96,725, Praga 15,24, Varšava 82,90, Budimpešta 86,25, Atene 3,95, Carigrad 3,50, Bukarešta 3,25, Helsingfors 9,57, Buenos-Aires 131,75.

„Zlatorog“ na trnovskem odru

Malo je na svetu župnij, kjer bi bila zavest skupnosti tako močno zasidrana v srcih ljudi, kot je v trnovski fari. Sama fantovska odločnost in deklisli ponos jih je. Ta zavest prehaja včasih že kar v »lokalni patriotizem«, katerega pa nikarte zamenjati z nekritičnim strankarskim fanatizmom. Ta »lokalni patriotizem« trnovskih faranov ima v sebi nekaj klenega in zdravega, pristno slovenskega, ter jim daje neki posebni prizvok v besedi in dejanju. Kadar gre za čast fars, si trnovski fantje in dekleta, možje in žene složno podajo roke ter gredo samozvestno na delo, da pokažejo svetu, kar zmore njihova iznajdljivost in podjetnost. Ze večkrat smo imeli priliko občudovati Trnovčane v njihovem razmahu in vneim; to, kar so nam pokazali ob priliki 30-letnice Trnovskega prosvetnega društva, pa presega po svojem sijaju vse, kar smo doslej v trnovski fari videli in slišali. S takšno pripravljenostjo in notranjo nujno so tokrat manifestirali svojo voljo in moč, svojo neomahljivo zvestobo skupnim idealom, da so presenetili tudi tiste, ki so stali ob strani in z omalovaževanjem gledali velikopotezne priprave za redko slavo. Narodna igra »Zlatorog«, ki so jo po uspehi podoklici botru in botrici novega društvenega propora, priridili v soboto zvečer pod milim nebom, zahteva po svojem pisanem folklornem obilježju ogromnega truda in žrtve. Trnovčani pa so bili težki nalogi kos in so nam pričarali pred oči prelepo pravljico o zlatorogu v vsej njeni lepoti in milini.

Ze itak obsejni prostor pred društvenim domom so trnovski fantje podaljšali za nekaj metrov, tako, da je zdaj to nedvomno največje letno gledališče v Sloveniji. V ozadju so zgradili velik oder, nad katerim se blesti v stoterih lukah ponosna številka 30, ki — združena s slovenskim emblemom — simbolično izraža 30 let vztrajnega in nesebičnega dela za prosveto slovenskega naroda. Okoli in okoli obsejnega prostora vihrajo na lesenih stebrih zastave v državnih barvah, oder sam pa je okrašen z zelenimi girlandami.

Sedeži za to redko in zanimivo uprizoritev so bili razprodani že zdavnaj pred začetkom predstave; okoli 9, ko se je dvignil zastor, pa je tudi stojišče napolnilo gosta množica ljudi. S strene prosvetnega doma so pol ure pred začetkom predstave in ves čas med odmori švigale pisane rakete, ki so dale celotnemu slavlju poseben slavnostni pečat.

Pri igri je sodelovalo okoli 200 fantov, deklet in otrok, ki so po večini iz Trnovca. Njim se je pridružilo nekaj igralcev od Frančiškanske prosvete in Rokodelskega odra. Glavne vloge so bile v rokah najspretnjših igralcev. Le-ti so mestoma naravnost presenetili s svojo dovršeno igro, ki se je povzpela visoko nad običajni diletanizem. Najbolji igralec na odru, dvorčen v maski, mimiki in kretnjah, je bil nedvomno Zeleni lovec v kreaciji St. Plevla iz Trnovca, ki ima skalo čustvenega izražanja čudovito v oblasti. Tesno ob strani mu je s svojo doživljeno igro stal glavni junak te dramatizirane planinske pravljice — divji lovec Tone Spik v kreaciji St. Zupana, ki se je zlasti proti koncu razmahnil v širino in globino. Njegovo dekle Anico je igrala že znana rutinirana igralka Mila Katičeva z vso deklisli prisičnostjo in prepričevalnostjo. Dalje se nam zdi potrebno omeniti še nekaj drugih igralcev ki so po svojih najboljših močeh prispevali, da je celotna uprizoritev tako uspešna: tako predvsem starega spravnika na planini ki ga je v maski in mimiki izredno posrečeno izklesal Acceto in zbujal salve smeha, potem ošabnega trentsekega grofa v kreaciji Gajete, njegovega tajnika Rikarda v kreaciji I. Kriznarja in še mnogo drugih. Svoj delež k skupni igri so uspešno doprinesle pisane skupine Benečanov, lovcov, pastirjev, biričev, godcev, rudarjev, trentskih fantov, deklet in triglavskih škrafov. Se posebej je treba pohvaliti ples belih žena, katerega je naštudiral g. Frelih in z njim duhovito in efektivno izpolnil romantični okvir igre. Pozabiti tudi ne smemo moškega zbora društva »Krkovo-Trnov«, ki je s svojim ubranim petjem podprlo igralce, ter železničarske godbe »Slog«, ki je med odmorom pod vodstvom svojega kapelnika g. Svetla neutrudljivo igrala primerne skladbe.

Koliko truda je bilo vloženo v celotno uprizoritev, pač najbolje ve režiser, ki je bil zraven s srcem in dušo in je poskrbel, da so bili tudi svetlobni efekti in scenerije na dostojni višini.

Moralni uspeh igre je bil popoln in ga tudi ne more zmanjšati dejstvo, da se je na koncu vtila ploha, združena z raznimi drugimi neveselostmi, med katerimi moramo zlasti omeniti dvakratni kratki stik, ki je Trnovo v hipu potopil v temo. Policija domneva, da je kratek stik povzročila zastava v bližini Vogline ulice, ki se je v vetru dotaknila električne žice.

Med častnimi gosti smo pri predstavi med drugimi opazili ministra dr. Kreka, župana dr. Adlešiča, dr. Cesnika, zastopnike raznih drugih oblasti in prosvetnih organizacij, kumico novega praporja go. Kurkovo, župnika Finžgarja, dr. Fabijana, trnovskega župnika g. Cegnarja, ter lepo število starih društvenih veteranov.

Igra vsekakor zasluži, da jo ponovijo.

T. P.

Oglas je reg. pod S. Br. 181 od 1. III. 1937

Vrednostni papirji

Ljubljana: 7% invest. posojilo 88—89, agrarji 52—53, vojna škoda promptna 407—409, begluške obveznice 72—73, 8% Blerovo posojilo 97—99, 7% Blerovo posojilo 85—86, 7% posojilo Drž. hip. banke 99—100, sev. agrarji 51—53, Trboveljska 230 do 240.

Zagreb. Državni papirji: 7% invest. posojilo 87,50 bl., agrarji 52—53,50, vojna škoda promptna 407,50—408,50, begluške obveznice 72 (drobni komadi), dalm. agrarji 75—76 (75,50), 8% Blerovo posojilo 96—96,50, 7% Blerovo posojilo 86 bl., 7% stab. posojilo 87 bl. — Delnice: Narodna banka 7150 den., Priv. agrarna banka 194—196, Osj. liv. 200 bl., Raguzca 305 den., Osj. sladk. tov. 175—190, Oceanija 280 den.

Belgrad. Državni papirji: agrarji 52,50—52,75, vojna škoda promptna 409—410 (409), ult. avgust 408—408,50, ult. september 408—408,50 (408), sev. agrarji 52,75 den., begluške obveznice 76,75—77, dalm. agrarji 74,75 den., 8% Blerovo posojilo 95,50 do 96, 7% Blerovo posojilo 85,50—86, 7% posojilo Drž. hip. banke 100 den., 7% stab. posojilo 87 den., Delnice: Narodna banka 7150—7200 (7150), Priv. agrarna banka 197—198 (197,50).

Žitni trg

Novi Sad. Pšenica nova: bč. 155—160, srem., elav. 152,5—157,5, ban. 152,5—160, bč., ladja Tisa, bč., ladja Dunav 160—165. — Ostala pšenica ne notira. — Vee po 78 kg. — Pšenica stara neizpremenjena. — Ječmen: bč., srem. novi, 65 kg, 115—120. — K o r u z a: bč., srem. 93—94, ban. 90 do 92. — Vee ostalo neizpremenjeno. — Tendence ustaljena. — Promet srednji.

Kulturni obzornik

Georgi Stamatov

Med bolgarskimi pisatelji zavzema Georgi Stamatov prav posebno mesto. Najmočnejši bolgarski pisatelj so namreč v prav tem ali pa vsaj delni zvezi z kmečkim stanom, dobro poznajo kmetja in njegove težave, način življenja, njegovo dušo. Najvplivnejši pisatelji te smeri so pred vsem Jovkov, Pelin, Karaličev, Petkanov, mladi Volev. Georgi Stamatov pa spada po snovi, ki jo obdeluje, čisto drugam. Njega po pravici imenujejo pisatelja bolgarskih inteligenčnih krogov. V kolikor kdaj le vzporedno opiše kmečki ambient, ga opisuje samo skoz očala inteligenta. In prav v njegovem književnem delu, ki ni posebno plodovito, saj spada po letih Stamatov med nestorje bolgarske književnosti, pa je torej že dal, kar je mislil dati, zasledimo nekaj svojevrstnega: da je namreč na bolgarsko življenje gledal iz svojega poklonnega kroga, da ga je videl samo kot advokat oziroma sodnik, torej večji del v njegovi negativni strani. Od tod delno tudi čudna črnogledost njegovih viidenj. Vendar s tem nimam namena reči, da Stamatov ni gledal točno. Gledal je, saj je dal nekaj daljših novel, ki nedvomno spadajo v vsako bolgarsko prozno antologijo.

Prva mladost je Stamatovu potekala izven Bolgarije. Rodil se je 25. maja 1869, leta v Tiraspolu v Hersonski guberniji, v Južni Rusiji, živel do trinajstega leta, ko so se njegovi starši preselili v Bolgarijo, v Odesi, Akermanu in Nikolajevu. Bil je iz višje uradniške družine — ko se je oče vrnil v Bolgarijo, je postal predsednik vrhovnega kasacijskega sodišča. Šele takrat se je začel učiti bolgarsčine. In sicer v vojni akademiji, v katero je vstopil. Vendar ni dolgo ostal v vojaški službi. Kot mlad častnik je po lastni želji sikel uniformo, začel študirati pravo, bil sodnik in pozneje advokat. Dolgo je živel v Cusendilu, sedaj pa prebiva v Sofiji.

Pisati je začel zgodaj, toda v ruščini, kakor še več drugih bolgarskih pisateljev. Pozneje je sprejel bolgarsčino, ki je bila sicer njegov materni jezik. V začetku je pisal izključno pesmi, zlasti po Puškinovih vzorcih. Eno samo pesem, prvo, ki jo je poslal listu »Danica« leta 1890. (poslal jo je Vazovu), je natifnil vse svoje življenje. Kmalu po dvajsetem letu so ga začeli namreč zanimati pred vsem predstavljati ruske proze, tako Gogolji, Ščedrin, Dostojevski, Tolstoj, Gončarov, Turgenjev in še nekateri. Od tod očiten vpliv imenovanih pisateljev, torej ruski vpliv, v starejših njegovih tekstih. Razen Rusov pa je mnogo prebiral tudi Francoze. Pri njih se je po mojem navzlet tiste mojstrske kratkosti konzicnosti izraza, zgoščeni, živostni razgovora, ki tvorijo prav za prav osnovo vse njegove proze. Prvo novelo »Od kdaj so Zagorovi srečni« je tiskal leta 1893. Potem je počasi objavjal svojo prozo v vseh pomembnejših bolgarskih revijah. Samostojno pa je izdal knjige »Critice in novele« (1904), »Skice« (1915) in »Novele I« (1929) in »Novele II« (1930). Najbolj so znane njegove daljše novele »Paladini«, »Lida Druganova«, »Mala Sodoma«, v kateri karakteristično riše Solijo in njene prebivalce, »Narzanovo« in »Vrjanovo«.

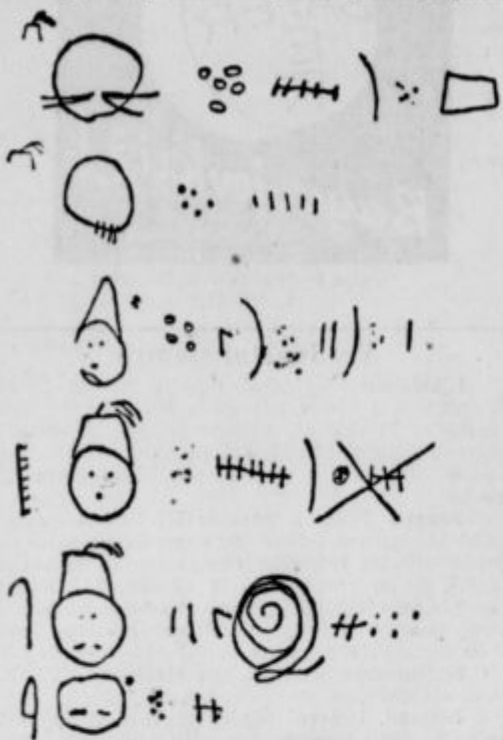
Kot sem že zgoraj dejal, je Stamatov po poklicu sodnik oziroma advokat in se je učil spoznavati ljudi izključno in samo v sodni dvorani. Tjaka pa povprečno prihajajo ljudje s tovorom krivičnih dejanj na hrbtu, torej obteženi, ter se navadno kažejo v svoji najbolj temni luči. Na taknem mestu ee je Stamatov učil in naučil spoznavati bolgarskega človeka. Zato pisatelju ni zameriti, če je izgubil vsako vero v človeka, v njegovo dobroto, usmiljenje. Zato Stamatov tudi ne čuti s svojimi junaki, zato tako oboja in obtežuje bolgarskega mestnega človeka, inteligenta sploh. Kdo nastopa v njegovih novelah? Uradniki, častniki, trgovci, dijaki, akademiki, umetniki. Vsi po vrsti se nahajajo ko pred kritičnim, pa strogim sodnikom. Ze pred Stamatovim je Aleko Konstantinov začel s kritiko bolgarske družbe, pred vsem bolgarske boljšee družbe. Vendar njegova kritika ni bila tako

ostra, vsaj zdela se ni, morda zato, ker je bila vedno zavita v tencico humorja. Stamatov je hladnejši, pa ostrejši in strožji, o humorju pa pri njem skoraj ni moč govoriti. V zaključkih gre do konca, do razgaljenosti, pa če je podoba še tako črna.

Trije problemi ga pred vsem zanimajo: problem žene, problem družine in problem Bolgara v etičnih odnosih. Nič svetlega, veselega skoraj ni v njegovih novelah. Vse po vrsti so obtožbe družbe, so razkritja, ki bolijo. Zato ni čudno, če je pisatelj sploh izgubil vsako vero v človeka in njegovo pobožanje, dobroto. Tak je Stamatov od začetka do konca. Ko da se v štiridesetih in več letih svojega pisateljskega delovanja ni sploh nič spremenil. Satirnik je, realist, ki od časa do časa prehaja skoraj v naturalizem. V izrazu je grob, kratek, skoraj bi dejal skop. Zato so njegove novele vsebinsko marsikje romani, toda do skrajnosti zgoščeni, filmeki. Stavek njegov je kratek, opisanje iščete zman. Osnovni način njegovega književnega izražanja je dvogovor, ki je vedno napet, električen, odsekan. Skoraj vse njegove novele so naslovljene po glavnih junakih. Obenem je v njegovi naravi nekaj skeptičnega, pesimističnega. Zdi se mi, da je idejno tudi v tem pogledu vplival nanj ruski nihilizem. Toda kljub vsemu temu je Stamatov pisatelj, ki resnega človeka očisti. Pisatelj je, ki posebej pred čitatelja, ki ne pozna dobro bolgarskega naroda, postavi ko v zrcalu vse sloje bolgarske inteligence v tako temni, elabji luči, da bi človek, če ne bi poznal pisatelja in vedel za ozki oči, v katerem se njegovo ustvarjanje suče, dobil silo slab vris o bolgarskem narodu kot celoti. Razum in misel pri Stamatovu prevladuje. V njegovem delu se nahaja polno duhovitih in resničnih sentenc o človeku, ki pa niso vsiljive, iskane, ampak v popolni logični zvezi z dejanjem. Ob koncu naj podčrtam, da je Stamatov skozi in skozi sodooben, pogosto socialno poantiran, pa je s svojo neprizposodno smritiko brez dvoma mnogo koristil in v mnogih smereh vplival na moralno očiščevanje bolgarskega naroda.

Knjigovodstvo z nožem

V bosanskih vaseh sta trgovina in obrt še polnoma v rokah oseb, ki navzile velikim kupčijskim zvezam in trgovskim poslovanjem, nočejo nič slišati o kakih pisarnih knjigovodjih ali tipkarih. Saj sta tram na podstrešju in nož bolj zanesljiva ko še tako izvežbano knjigovodstvo in knjige. Skozi roke teh lesnih trgovcev, mlinarjev, kavararjev in prekupcev gre na leto po več milijonov. Posojila dajejo, obresti zaračunavajo, dolžnike opominjajo — vse to pa brez vsakršne pisane vrstice, brez kake številke, vse s črticami s kreda, večina pa s palico, s kako desko in ostrim nožem, ki znanemu knjigovodski trgovski posle preprosto,

pa jako nazorno. Namesto dolžnikovega imena, kar z nožem vrezajo njegovo podobo; blago se zariše zraven, vsota dolga je narisana z obročki, omaričami in črticami in vse natančno do poslednjega dinarja in pare. Na prvi pogled so vsote in »zapiskice« slični podobam, ki jih čečkajo šolarji na plovke in odvetniki na telefonski imenik. Preproste podobe so pa z majhnimi črticami prav izborna označena.

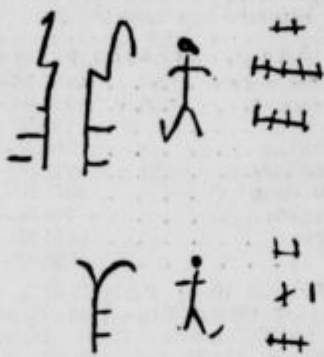
Tu je, na primer, brkati Suljo Turkalov, ki je kupil od Ibrahima Agića pet stotov rži. Teh pet stotov je ponazorjenih s petimi ržni rži, pet majhnih črtic zadaj pa pokaže, da je dolg 500 dinarjev

in debeli brki na risbi ti sploh ne morejo vzbujati dvoma v osebi dolžnika. — Drugi dolžnik (od zgoraj dol) je bil v Meku, kar spoznaš iz čopka na levi zgoraj poleg glave. Tretji pa sploh ni mohamedanec, saj ima na glavi ošiljeno čepico in ne fesa. Torej ne more biti nihče drugi ko Vlah Mitko. Četrty (od zgoraj dol) je drvar (na levi zraven njega je žaga). Peti pa šepa, kar pove palica zraven njega; to je pač Mustafa, ki ima eno nogo krajšo. In poslednji — šesti — v vrsti sploh ni imel nobenega posebnega znamenja, sicer bi ne bil Ibrahima Agić prisiljen, da se je spomnil, da je ta človek pred leti nekoga ubil. Zatorej se šopiri podoba noža zraven glave in tedaj že veš, da je to morilec Ali.

Kaj pa je potlej, če trgovec umrje in se njegovi dediči spričajo z dolžniki? Ali sodišče pripozna takšno knjigovodstvo z nožem? Pripozna ga! — Sodišče naroči celó tolmača za leseno knjigovodstvo. Blago in vsote dolgov ne nudijo nobenih sitnosti in osebe dolžnikov je moči radi njih posebnih znakov kmalu spoznati in istovetiti. Ugovor, češ, dolg je že plačan, ne drži, če ni vsota z debelo črto prečrtana. Praksa je pokazala, da se na ta način »knjiženi« dolžniki niti ne skušajo otresti pačila, kakor to storijo naši dolžniki na menice. Kar lahko je v Bosni, na deželi, še dandanes dobiti knjigovodje, ki tako poslujejo, da dodajo majhnemu krogu dve zaviti črti, kar pomeni, da je Džamal pravkar dobil koštruna. — Prav take podobe knjigovodstva pa vidiš v sarajevskem muzeju. Ondi dobiš iste »zapiskice«, ki so stari 2500 let in izhajajo še iz pradavne bronzaste dobe.

Trgovsko pismo, vrezano v les.

Spoštovani gospod Mustafa! Kakor blagovolite razvideti iz tega računa, ste mi za zadnjo pošiljatev 3 metrov hrastovega lesa in 2 metra bukovega še dolžni 110 dinarjev. Od predzadnje pošiljatev vrbovega lesa je tudi še račun za 70 dinarjev odprt. Prosim Vas, da mi ta mali znesek poravnate v...
Vaš vdani Ibrahima Agić.

Junak v svetu — doma slabič

Odlični življenjepisec, Dale Carnegie, je izdal knjigo o življenju najplemenitejšega in najbolj drznega predsednika Združenih ameriških držav, Abrahama Lincolna. Ta mož, ki se je upal zaneti v Ameriki državljansko vojno, piše Carnegie, da bi rešil zamorec iz pekla, suženstva, ta mož je bil sam skoraj vse življenje — suženj neumne, priskutne in neljubljene žene. Najhujša žalost v življenju predsednika Lincolna ni bila ta, da je bil umorjen, ampak ta, da je bil oženjen. Medtem pa, ko živijo drugi možiki v nesrečnem zakonu zato, ker so slepi od ljubezni in zaradi te slepote ne spoznajo pravega značaja svoje žene, pa Lincoln niti to ne more opravičiti, zakaj Lincoln je že prej vedel, da bo nesrečen v zakonu in vendar ni imel korajža, da bi razdrl zaroko. On, ki je imel korajža, da je vodil vojno zoper južne države Severne Amerike, ni bil toliko hraber, da bi mogel prenesti solze ženske, ki je ni ljubil.

Njegova nesreča se je začela tako, da ga deklet, ki je bila potem njegova žena, ni mogla videti. Mary Todd, tako ji je bilo ime, je bila zaljubljena v nekoga drugega, ki si je pa izbral drugo deklet za ženo. Zaradi tega je bila tako jezna, da je sklenila poročiti se z ubogim Lincolnom, ki je bil tedaj še mlad odvetnik.

Lincoln je kmalu spoznal pravo podobo svoje neveste. Čim sta bila zaročena, ga je na najokrutnejši način mučila. Če kje ni imel gumba, ali če je bila ena hlačnica daljša od druge, mu je take zagodla, da se je mučen ženin odločil, da prekine zaroko. Šel je k njej in ji povedal, da je nič več ne ljubi. Tedaj se je začela gospodična Todd jokati, naslonila se mu je na prsi, poljubila jo je, ona njega — in — storila je šla lepo naprej.

Gospa Lincoln, rojena Todd, je sklenila, da se bo na svojem možu maščevala za vse, karkoli ji je možki spol hudega prizadejal. Kmalu po poroki je bil mladi zakonski par v gosteh pri kosilu neke penzije. Gospod Lincoln je storil nekaj, kar njegovi nežni soprog ni bilo všeč — in — mu je vrgla skodelico vroče kave v obraz. Drugi gostje so se začudili, gospod Lincoln je ponižno sedel za mizo in gospodinja mu je snažila obleko.

Odlej je bil Lincoln uničen. Najbolj značilno na njem je bilo to, da je bil zmeraj tako silno žalosten, tako žalosten, da tega sploh ni moči povedati. Lincolnov tovariš Herndon je nekoč dejal: »Če si gledal Lincolna, kako je hodil, si imel občutek, da mu iz hlač kaplja melanholija.« Ni imel doma in nobene domovine. Če je le kako mogel,

ni šel domov. Večere je presedel s tovariši v knjižnici njih kluba ali je sam taval po praznih ulicah, kar tako, sem in tja, brez cilja. Nekaj pa je le dosegla njegova žena: pognala ga je v politiko. Hotela je, da postane predsednik in iz samega strahu pred svojo ženo — je postal predsednik.

Toda — joj! — tudi potem, ko je bil Lincoln predsednik Združenih ameriških držav, ni bila njegova žena zadovoljna, kakor v pravljici ni bila zadovoljna ribičeva žena, čeprav je postal njen mož kralj, cesar in še papež, ampak je zahtevala več in več. Vsa višja družba v Washingtonu jo je zavračala in se je izogibala. Lincoln je bil revež; plača predsednika Združenih ameriških držav tedaj ni bila obilna, le 25.000 dolarjev na leto, v tedajni precej slabi valuti — in njegova žena je trpela zaradi tega.

Sledile so nove in vedno nove razprtije. Žena generala Griffina je bila edina ženska, ki je smela biti v glavnem stanu Severnih držav, ker ji je dal Lincoln posebno dovoljenje za to. Gospa Lincoln je besnela od srda in je nahrulila generala: »Kaj se pa to pravi? Gospa Griffinova je dobila dovoljenje, da sme ondi bivati? Ali ne veste, da sem jaz predsednik prepovedala govoriti na samem s kako žensko?«

In ko je istega večera priredil poveljnik ameriških armad, general Grant, slavnostno večerjo v čast predsedniku Lincolnu in njegovi ženi, tedaj je predsednikova gospa pri banketu tako dolgo in tako izdatno psovala gospoda predsednika, dokler ni predsednik žalostno vstal in sklonjene glave odšel. Strah ga je bilo svoje žene.

Vprav tu vidimo uganko v njeni najznačilnejši obliki: mož, ki je hladno in drzno odločal v najtežavnejših zadevah, ki ni trenil niti spričo meča in ne spričo žvižgajočih krogel, — se je bal... nastopov, razprtij z ženo. Normalni, zdravi možiki bi spričo ženskih solz in nastopov odgovorili na dva načina: ali bi zdijval in bi bil bolj divji, čim bolj bi se žena jokala, ali pa bi bil nervozen in bi vse storil, da bi solze nehale teči. Lincoln je storil to drugo — in zato je bil nesrečen.

Pri neki predstavi v gledališču, kmalu po njegovi zmagi nad južnimi državami in tik pred zvezo s Severno Ameriko — je bil Lincoln umorjen. — Umril je — a niti njegova smrt ni napravila nobenega vtisa na njegovo ženo, ta smrt, ki je pretresla pet delov sveta. Komaj teden dni po pogrebu svojega moža, je njegova žena prinesla srajce umorjenega predsednika-mučenika v neko trgovino naprodaj. Vse je prodala, karkoli je bilo moči prodati, nato se je vrnila v svojo domovino in je tu — zblaznela. Hudobnico so preganjale furije: bala se je, da bo morala v revščini umreti. Dasi je imela veliko premoženje, je živela v eni sami sobi, kjer so bila okna dan in noč zaprta in zastrta, da je zmeraj gorela sveča. Bala se je ljudi in jih v dno duše sovražila. Slednjič jo je zadela kap in je umrla. Na prstu je imela še vedno zakonski prstan, ki ji ga je bil dal Abraham Lincoln pred 40 leti in kjer so bile vrezane besede: Ljubezen je večna.

Težko vprašanje. »Gospod kandidat,« vpraša profesor medicina, »recimo, da so k vam prinesli človeka, ki je zmrznil. Kaj bi storili?« »S snegom bi ga drgnili.« — »Dobro! Zdaj pa recimo, da bi bilo to poleti in bi nikjer ne dobili snega...?«

Pomen vadiha. Sodnik ženski priča: »Ali ste poročeni?« — Priča zavzdihne. — Sodnik zapisnikarju: »Napišite: samska!« — Sodnik možki priči: »Ali ste poročeni?« Priča zavzdihne. — Sodnik zapisnikarju: »Napišite: poročen.«

Domača uprava: »Vaš mož mi je dejal, da je njegova beseda v hiši ko državni zakon.« — »Tak zakon, ki ga nihče ne izvaia.«

Beg pred policijo. V Združenih amer. državah so štrajkali kovinarji in je med njimi in policijo prišlo do prave bitke. Slednjič je policija s plinom prepodila delavce.

Bresti izumirajo

Veliko, tiho umiranje se širi po gozdovih evropskega ozemlja. Brest, eno najlepših okrasnih dreves, a tudi radi lesa na prvem mestu, je dobil prav čudovito, še do nedavnega neznano bolezen, ki vprav strašno učinkuje. Bolezen se je izenada pokazala l. 1919 na Nizozemskem in se je naglo razširila po Belgiji, Franciji, Nemčiji in naših krajih je zdaj niso ogroženi le bresti v Evropi, marveč tudi v vzhodni Severni Ameriki.

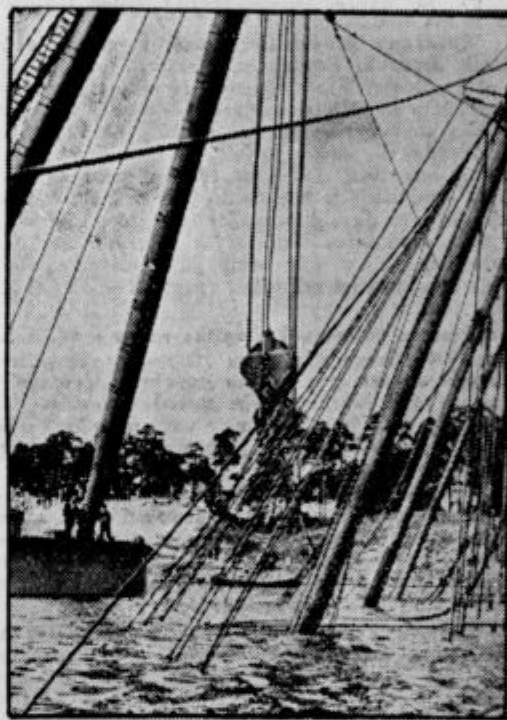
Povzročiteljica te strašne bolezni je majcena glivica (*graphium ulmi*), ki živi v deblu celice za

vsrkavanje vode v drevesu in se hrani in širi s sokom drevesa in tako zaide povsod, prav v krošnjo. Glivica se pa predvsem razširja z brestovim hroščem, ki prenaša klice iz starih, že okuženih brestovih debel. Hrošč napade breste vsakršne starosti, kjer obgrize vršičke in tako rani vejice. Skozi ranice pa se prikrade glivica v drevo. Kmalu začne listje rumeneti in drevo umirati.

Edino, kar je moči storiti zoper to kugo, je, da bolna drevesa takoj posekamo in jih spravimo iz gozda: tudi štrcelj s koreninami je treba odstraniti ali ga vsaj požgati ali namazati s katranom. Na tisoče in tisoče brestov ni to pomlad nič več zelenelo. Človek, ki je tudi sokriv te velikanske žalostre, se brestov sploh ne spomni. Človek opeva v narodni pesmi vsa druga drevesa, lipe, smreke, jelke, bukke, macesne, vrbe in palme in hraste, brestov pa mu ni mar. A vprav zato tem bolj zadene vsakega ljubitelja prirode to množinsko umiranje. Moderno gozdarstvo, ki misli samo na dobiček iz gozda, je uvedlo izsekavanje grmičja in bresti, tako da nimajo kje gnezdit ptiči, ki zatirajo škodljivi mrčes. Tako je imel brestov hrošč kar prosto pot preko gor in mej vse Evrope. Samovoljno poseganje človeka v skladnost stvarstva, v vseobsežno zakonodajo prirode o bivanju in nehanju se bridko maščuje tudi tu, kot se je že tolikrat, in dozeva se, da bo breste zadela ista usoda ko živali, ki so nekoč bivala po naših gozdovih, a jih zdaj ni več.

Brest je zlasti za nasade po mestih in industrijskih krajih dragoceno drevo, ker mu dim in saje skoraj nič ne škodujejo. Brest hitro raste in njegovo deblo je orjaško. Lepo, močno vejave in mogočna krošnja so najlepši okras naših dvorov in parkov. Viharji mu ne pridejo do živga, kakor hrastu ne. Brestov les je dragocen, trpežen tudi v moči in uporabljen za predmete, ki morajo vzdržati sunke, na primer za železniške voze.

Kadar se začno spomladati naši gozdovi ogrinjati s prelepo zeleno tančico, tedaj so bresti tisti, ki nam mimo macesnov in brez kot prvi oznanjajo vesno. Ob tem času še zdavnaj ne zelenijo toliko hvaljeni hrasti in lipe in javori in jeseni. Malokje vidiš pri nas še breste in brez dvoma ni skoraj nikjer več kakega brestovja, to je gozda samih brestov.

V luki mesta Rige se je potopila nemška motorna ladja »Olga«.

Najstarejša univerza svetá

V prednejindijski pokrajini Bihar so v bližini siromašne hindske vasiče Burgaon, vrste čudno oblikovanih gričev, ki so le za spoznanje obrasli s travo: pod temi griči so pokopani ostanki najstarejšega vseučilišča svetá. Pred 700 leti so mohamedanci porušili univerzo Nalanda, ki je bila žarišče budističnega duhovnega življenja in od koder je izžarevala njegova slava prav na daljnji Vzhod. V Indiji so popolnoma pozabili, da je bila nekoč kje univerza Nalanda. Samo prebivalci bližnje vasiče

je univerzo ustanovil indijski kralj Kumaragupta krog l. 415 po Kr. Njegovi nasledniki so jo silajno razširili. Mohamedanci so l. 1205 tako popolnoma porušili univerzo, da so ostale samo razvaline, ki so se še stoletja pokrile s peskom in rastlinjem, tako da je nastala vrsta nizkih gričev.

V drugi polovici prejšnjega stoletja so začeli griče razkopavati. A šele od leta 1915 je to delo po načrtu in z državno podporo. Del, ki so ga odkopali in ki spominja na razvaline mesta Pompejev, razodeva velikost teh samostanskih stavb. Pojedine skupine stavb so imele obsežne notranje dvore z dvoranami za razprave, krog in krog pa so bila stanovanja dijakov in profesorjev. Ta stanovanja so stala v štirih nadstropjih drug vrh drugega in je imelo v njih — 10.000 dijakov prostora! Še dandanes vidiš ondi sobe, ki imajo po eno ali dve kamniti postelji. Veliko je bilo število gojenčev, ki so prihajali iz daljnih krajev in ki so morali napraviti prej strog sprejemni izpit. Poročilo pove, da so izmed 10 dijakov zavrnili 7—8 dijakov. Razumljivo je, da so tako mnogoštevilno prihajali na to univerzo, saj so vladarji davali univerzi na razpolago pridele in izdelke iz 100 vasi. Natančno so naznačene množine riža, mleka in presnega masla, ki so jih morale vasi vsak dan oddajati univerzi. Kitajski dijaki so v svoji domovini pripovedovali, da se ondi ni treba nobenemu dijaku brigati za hrano, obleko, stanovanje in zdravila, da vsega dobivajo zastoj.

»Janez, kje pa si? Ali bom sam nesel klavir gor?«

so šasi kopali na robu gričkov in izkopali stavbenih snovi za svoje koče.

Prav na čudovit način je Evropa dobila jako jasen opis življenja te univerze in sicer iz Kitajske. Kitajski dijaki, med njimi posebno eden z imenom Yuang Tsiang, so odrinili v 7. stoletju, ker jih je privabila slava te univerze, tjakaj in so po povratku v domovino navdušeno popisovali to, kar so videli v Nalandi. Ti opisi so ohranjeni in nudijo živo poročilo o najprvotnejšem sedežu budistične učenosti. Daleč je moči zasledovati sledi menihov, ki so od tod poromali po starih karavanskih potih v Tibet in na Kitajsko. Še dandanes dobiš stare listine iz Nalande po samostanih ob teh kulturnih cestah in v neki tibetski dolini, v Lhobaku, je dobili celó tempelj, ki je natančen posnetek tempelja iz Nalande. Iz kitajskih opisov je spoznati, da

Belgijec Demuyter, ki je v balonski tekmi preletel skoro toliko daljavo, kakor Poljak Janusz.

Ta je zares optimist

